

Як організувати процес навчання дитини вдома та допомогти в приготуванні уроків

Навчання для дитини – це процес пізнання нового, розвитку, виховання, формування певних умінь, навичок та життєвих компетенцій. Звичайно цей процес організує школа, але в актуальній ситуації (на період карантину) вона може надати методичну підтримку дистанційно, сама ж організація процесу навчання, опрацювання навчального матеріалу відбувається вдома. Тому є певним викликом для батьків. Але зверніть увагу на те, що навчання, виховання і розвиток наших дітей в будь-якому випадку – процес більш широкий, ніж навчання в школі. І в цілому, за нього завжди відповідали саме батьки.

В умовах карантину, коли дитина знаходиться вдома, дуже важливо правильно організувати як процес її навчання, так і вільний час. Обов'язково подбати про те, щоб діти мали можливість спілкуватися з друзями, однокласниками. Тому що школа для них – це не тільки навчання, але і можливість спілкуватися з ровесниками, яка теж має велике значення.

У даному матеріалі пропонуємо рекомендації, в першу чергу, для батьків учнів початкової школи. Тому що саме цей період потребує, з одного боку, більшої ролі дорослого в організації та супроводі навчання дитини, а, з іншого боку, дуже важливим є формування її навичок самоорганізації.

Типові ситуації неефективної організації навчання дитини вдома

- Коли настає час занять, дитина починає займатися всім, чим завгодно, але тільки не уроками. Вона неначе спеціально відтягує цей момент.
- Дитина готова сісти за уроки тільки за умови, що з нею буде працювати хтось із дорослих. Наприклад, протягом першого класу одна мама вирішила виконувати домашні завдання разом з донькою, щоб навчити її тому, як це робити і встановити певний час для виконання. Вона сподівалася, що, звикнувши, дитина буде їх робити самостійно в один і той же час. Але вийшло навпаки. Дівчинка навіть не сідала за уроки без мами.
- Дитина сідає за уроки сама, але може годинами не займатися справою. Її робочий стіл перетворюється в місце для мрій. Природно, що навіть після багатогодинного сидіння за столом уроки залишаються незробленими. Батьки намагаються прискорити процес. І місце для мрій стає місцем для баталій.

Як допомогти дитині і при цьому не звалити її навчальну роботу на себе, а формувати самостійність? Постараємося розібратися.

Перші кроки дитини в школі – дуже важливий період. Як вона навчиться вчитися за перші роки шкільного життя, так і піде далі. Адже вчитися – це теж вміння. Дитина осягає навички навчальної роботи поступово, за допомогою дорослих. Вона вчиться, як потрібно себе поводити, як працювати на уроках і як виконувати домашні завдання.

Дитину треба вчити, не тільки читати і писати, уважно слухати і виконувати правила дисципліни, а й вчити організовувати свій час, свідомо ставитися до навчання, нести відповідальність за свої вчинки.

Деякі батьки практично відразу надають дітям повну самостійність у приготуванні уроків. «Уроки задані тобі, а не мені!». Таке ставлення батьків викликає образи на байдужість рідних до важливих для дитини шкільних справ, і страждає якість виконання завдань.

Інші – надмірно опікують. «Ну, що НАМ сьогодні задано?» – при цьому розкриваються підручники і зошити. Така позиція батьків формує у дитини безвідповідальність, впевненість, що все буде зроблено добре і без власних зусиль.

Насправді, оптимальним варіантом буде «золота середина».

Як допомогти дитині в приготуванні уроків

і формувати у неї самостійність

- 1. Перевірте, чи правильно організовано робоче місце дитини.*** Джерело світла повинно знаходитися спереду зліва (якщо дитина правша), на столі не повинно бути ніяких зайвих предметів.
- 2. Уточніть розпорядок дня, намітьте разом з дитиною час, коли вона сяде за уроки.***

Коли дитина не ходить до школи, то найкращим часом для навчальних занять є перша половина дня. У звичайному режимі (коли вона ходить до школи) виконання домашнього завдання можна починати через годину-півтори після повернення зі школи, щоб дитина встигла відпочити від занять, але ще не втопилася і не перезбудилася від домашніх розваг та ігор. Якщо вона відвідує гурток чи інші додаткові заняття, то можна сідати за уроки і пізніше. Але в будь-якому випадку не треба відкладати це на вечір.

3. Опрацювання нового матеріалу обов'язково повинно бути під керівництвом та за допомогою дорослого.

Доцільно використовувати відповідні відео-уроки із мережі Інтернет, підручники, методичні посібники, що містять QR-коди, за допомогою яких можна запустити перегляд відео з поясненням вчителем певного навчального матеріалу, обов'язково – рекомендації вчителів Вашої дитини.

У молодших школярів переважає наочно-образне мислення, концентрація уваги – 5-15 хвилин, запам'ятовується, головним чином, те, що цікаво. Тому дуже важливо використовувати наочний кольоровий матеріал для пояснення та опрацювання.

За одне заняття по одному предмету варто опрацьовувати одну нову тему. Важливо уточнити, як дитина зрозуміла новий матеріал, відпрацювати його за допомогою вправ спочатку з більшим контролем дорослого, потім самостійно. Через деякий час закріпити. І тільки тоді, коли дитина впевнено орієнтується у навчальному матеріалі, навчилася самостійно виконувати завдання по темі, доцільно переходити до нового матеріалу по цьому предмету. Протягом одного дня може бути новий матеріал по різних предметах, але важливо не перенавантажувати дитину. Тому що інакше вона не буде здатна опрацювати весь цей матеріал. Отже, якщо по одному предмету йде новий матеріал, то на наступному краще зробити повторення та закріплення того, чому дитина вже навчилася. Після більшої перерви наступний урок може бути із новим матеріалом, але тоді цей предмет змістовно повинен бути іншого плану. Наприклад: новий матеріал з математики, далі після перерви повторення, закріплення з української мови, після наступної перерви – новий матеріал з природознавства.

4. Демонструйте на власному прикладі, що навчатися – це цікаво.

Якщо батьки самі виявляють незацікавленість у навчальному матеріалі та необхідності його опрацьовувати з дитиною, то звідки ж візьметься інтерес до нього у дитини? Від того, з яким емоційним налаштуванням дорослий підходить до занять, багато в чому залежить і якість процесу навчання, і кінцевий результат. Важливо говорити про те, як це цікаво, корисно, де в житті можна застосувати. Самому дивуватися чомусь разом з дитиною. Такий настрій передається їй та вмикає або підсилює природну допитливість.

Крім того, корисно говорити про те, де і як Ви, вже дорослий, продовжуєте чомусь у житті навчатися, і для чого це важливо.

5. Сплануйте разом з дитиною послідовність приготування уроків і постарайтеся заздалегідь визначити час, який буде потрібний для виконання кожного завдання.

Спочатку краще виконати невелике завдання, яке подобається дитині – це допоможе їй зосередитися і включитися в роботу на емоційному підйомі. Потім - найбільш складне, поки вона ще не втомилася.

Творчі роботи (малювання, ліплення та ін.) Краще залишити на кінець занять – їх не варто обмежувати часовими рамками.

Зверніть увагу, що для 6-річної дитини оптимальний час безперервної роботи – 15 хвилин, для 7-річної – 15 - 20 хвилин, до кінця початкової школи він може доходити до 30-40 хвилин. Потім дитині необхідна перерва 5 - 10 хвилин. Під час перерви не варто читати, дивитися телевізор, грати на комп'ютері. При цьому залишається навантаження на зір і на мозок. Можна подивитися у вікно, лягти полежати. Бажано трохи порухатися, але важливо, щоб дитина не перезбудилася через занадто активні ігри. Якщо дитина вже втомилася, але ще треба попрацювати над певним завданням, то можна зробити фізхвилинку на 2-5 хвилин. Це допоможе позбутися втоми, переключитися, і потім з новими силами повернутися до завдання.

Перед початком виконання будь-якого завдання запитайте дитину: «Як ти думаєш, скільки хвилин тобі потрібно, щоб його виконати?». Поставте перед нею годинник і після закінчення роботи обов'язково зверніть її увагу на те, скільки часу витрачено насправді. Це сприяє вихованню організованості і формує «почуття часу».

6. Контролюйте спільно з дитиною виконання наміченого плану роботи.

Підвищене відволікання є природним для молодшого шкільного віку. Дорослий повинен допомогти дитині його подолати. Звичка працювати чітко і організовано допомагає дітям впоратися з більш високими навантаженнями, які чекають їх в середній і старшій школі.

З самого початку дитина повинна знати, що на робочому місці працюють, а грають, малюють, їдять цукерки – в іншому місці. Якщо Ви бачите, що вона катає машинку по зошиту, і відчуваєте, що дитина втомилася, краще дайте додаткову перерву.

Не допускайте «розтягування» виконання завдання за рахунок інших «справ», які сама для себе знаходить дитина, не виходячи з-за столу. Намагайтеся відокремити одне від іншого.

7. ***А якщо дитина – «любитель помріяти»?*** Вона звикла робити уроки дуже довго, мріючи і розслабляючись на своєму робочому місці. Воно стало для неї місцем відпочинку і мрій. Їй досить складно позбутися такої звички. Як допомогти в цьому випадку?

Якщо, читаючи ці рядки, Ви впізнали власне чадо, спробуйте зробити так: прикрасьте стілець сина (доньки) різнокольоровими стрічками і повітряними кульками і пересаджуйте на нього дитину, коли вона під час виконання домашніх завдань починає нестися думками у свої мрії. У той час, коли дитина зосереджено працює над уроками, вона повинна сидіти на іншому стільці, спеціально для цього призначеному. Таким чином, місце для мрій просто відділяється від місця для роботи. Спочатку поведінку дитини потрібно буде контролювати, а потім у неї утворюється звичка мріяти в одному місці, а працювати – в іншому. Перехід на «стілець мрій» буде елементом гри.

8. *Допоможіть дитині, якщо вона зіткнулася з непереборними труднощами.*

Не треба підміняти діяльність дитини власною. Навчання повинно бути цікавим, але воно також вимагає зусиль і певної напруги. Важливо, щоб дитина вчилася самотійно долати труднощі. Однак, якщо на даному етапі трудність для неї є нездоланною, то обов'язково допоможіть! Інакше досвід неуспіху може закріпитися і привести до того, що дитина перестане вірити в свої сили, стане пасивною і безініціативною.

Якщо дитина зловживає Вашою допомогою і звертається по кожній дрібниці, то можна поставити умову: «Я можу відповісти тільки на два (або три, чотири) твоїх питання. Постарайся виконати завдання сам(а), а два (3-4) найважчих питання ми з тобою розберемо разом».

9. *Надавайте дитині емоційну підтримку.*

В процесі навчання дитина отримує емоційне та інтелектуальне навантаження. Завдання дорослого – «бути поруч», разом з нею радіти її успіхам і переживати невдачі та труднощі.

Самооцінка молодшого школяра ще не є повністю сформованою та самотійною. Вона дуже залежить від зовнішніх оцінок значущих дорослих (батьків, вчителя). Коли у дитини щось гарно виходить, і її хвалять, – це підвищує самооцінку. Негативні оцінки, особливо, коли вони звучать узагальнено, в цілому, знижують самооцінку. Якщо вони лунають систематично, то можуть призводити до психологічної фіксації на труднощах та формування комплексу «невдахи». Коли є необхідність формулювання негативної оцінки, то обов'язково спочатку похваліть за певні успіхи, а потім вкажіть на недоліки та помилки. При цьому

негативна оцінка повинна стосуватися конкретної ситуації, якихось її елементів, а особистість в цілому повинна залишатися в позитиві.

Якщо Ви бачите, що дитина засмучена, не варто висловлювати своє невдоволення. Перш за все, їй зараз потрібна Ваша підтримка, розуміння, готовність розділити її почуття. Драматизація шкільних невдач, надмірні вимоги і моральний тиск можуть обернутися неврівноваженістю дитини, страхом неспроможності, передчуттям нових невдач.

10. Не давайте дитині додаткових домашніх завдань і не змушуйте переробляти погано виконану «класну» роботу.

Повторне виконання вже зробленого завдання сприймається як безглузда, нудна справа. Воно відбиває бажання займатися, позбавляє віри в свої сили.

Крім того, якщо думаєте, що, переписавши одне і те ж 3 - 4 рази, дитина зробить це краще, – Ви помиляєтеся. Вона просто втомиться, і в результаті якість може бути гірше, ніж в перший раз.

Для закріплення будь-якого вміння, потрібно виконати аналогічні вправи, а не переробляти багато разів одне і те ж. Наприклад, можна запропонувати перевірити роботу і виправити помилки, вписати тільки слова, в яких були допущені помилки, підібрати приклади слів на таке ж саме правило.

Ставтеся з повагою до зусиль дитини. Ті завдання, які дорослим здаються абсолютно легкими, дитиною можуть сприйматися абсолютно по-іншому. І для того, щоб з ними впоратися, вона докладає певних зусиль. Це важливо пам'ятати.

11. Поступово знижуйте ступінь контролю.

Пряму участь у виконанні завдань можна поступово замінити своєю присутністю. Потім сидіти поруч з дитиною не протягом усього часу виконання завдання, а тільки перші кілька хвилин, підходячи до неї на деякий час протягом роботи.

До кінця початкової школи дитина повинна навчитися робити домашнє завдання самостійно. За необхідності вона може з'ясувати у батьків конкретні питання, які незрозумілі, а потім показувати готовий результат.

Але це не стосується ситуації, коли треба пояснити новий матеріал. Варіант «сам прочитай нове правило і зроби завдання так, як там написано» не ефективний і у більшості випадків не спрацює.

12. Якщо дитина затягує початок виконання домашнього завдання, домовтеся з нею про правила виконання уроків.

При цьому важливо мотивувати, встановлюючи позитивні цілі в перспективі, а не лякати негативними наслідками за невиконання. Наприклад: якщо ти встигнеш виконати усі завдання вчасно, то будеш мати можливість «більше пограти, поспілкуватися з друзями, відпочити, подивитися цікаву передачу».

Якщо Ви бачите, що дитина все одно затягує процес, то важливо обговорити і те, який буде результат невиконання домовленостей, і яка відповідальність. Це повинно бути значущим для дитини, але важливо, щоб не принижувало її і не оберталось на погрози з боку дорослих.

Може бути ще такий варіант заохочення: якщо протягом певного (встановленого батьками часу) дитина виробить у себе звичку самостійно виконувати завдання в строк, то її чекає заохочення, наприклад: поїздка куди-небудь, покупка важливої, бажаної і необхідної речі і т.д. Але не можна зводити такий договір до отримання дитиною грошей за відповідну поведінку, не слід перетворювати навчання в спосіб заробляння грошей.

Обидві сторони повинні дотримуватися домовленостей. Щоб дитина поставилася серйозніше, можна навіть оформити договір: написати на аркуші паперу, підписати всім учасникам і повісити на видне місце.

Ці поради допоможуть Вам виробити у дитини самостійність і відповідальність за свої вчинки. Головне – пам'ятайте: виховання не повинно перетворюватися на війну з дитиною, воно повинно бути співпрацею, в якій дорослий грає провідну роль. Саме близькі дорослі для молодшого школяра є джерелом віри у свої сили, помічниками у створенні моделі життєвого успіху та подолання труднощів. Будьте поруч, підтримуйте, але дозволяйте дітям прокладати життєвий шлях самостійно!

Бажаємо Вам удачі!